

Обґрунтування змісту професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів факультету харчових технологій

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького (м. Львів)

Постановка наукової проблеми та її значення. Розвиток науково-технічного прогресу привів до механізації та автоматизації виробничих процесів, що суттєво знизило фізичні навантаження на працівників. Одночасно значно збільшились інтенсивність і напруженість праці, підвищилась індивідуальна відповідальність за результати виробничої діяльності. Усе це повною мірою стосується й професійної діяльності фахівців у галузі харчових технологій.

У зв'язку з цим підвищується значення якісної професійно орієнтованої, у тому числі й фізичної, підготовки фахівців, чия праця в умовах сучасного науково-технічного прогресу має особливе значення.

У сучасних соціально-економічних умовах важливого значення набуває професійна підготовка студентів у вищих навчальних закладах. Збереження й укріплення здоров'я студентської молоді, формування в неї потреби у фізичному вдосконаленні та здоровому способі життя є одним із завдань фізичного виховання. Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою трудової діяльності найбільш конкретно втілюється в професійно-прикладній фізичній підготовці.

Фізичне виховання в системі вищої освіти повинно спиратися на нові технології викладання, що дасть змогу забезпечити професійну фізичну й психофізіологічну готовність студентів до виконання професійних обов'язків. Тому пошук шляхів підвищення ефективності занять професійно орієнтованою фізичною підготовкою зі студентами факультету харчових технологій є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Проблема професійно-прикладної фізичної підготовки перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних науковців. Протягом останніх років проведено чимало досліджень, присвячених вивченню проблеми зниження рухової активності молоді [6; 7; 8 та ін.], удосконаленню змісту фізичного виховання студентів [7; 8]. Чимало авторів наголошують на необхідності використання нових технологій у фізичному вихованні студентів для підвищення зацікавленості в заняттях [2; 3; 4].

Пошук шляхів підвищення ефективності формування психофізіологічних здібностей – пріоритетний напрям у системі фізичного виховання. Така увага обумовлена тим, що професійно-прикладна фізична підготовка є однією з форм підготовки студентів до майбутньої трудової діяльності [В. І. Філінков, 2003; В. А. Вербицький, 2006]. Основи спеціальної фізичної підготовки з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності закладені в працях О. А. Зарічанського [5]. Проблемі підвищення ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки присвячено роботи Л. П. Пилипея [7], О. І. Подлесного [8] й інших.

Водночас, відзначаючи науковий і практичний інтерес до проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, можна стверджувати, що цей напрям у системі фізичного виховання вимагає подальшого вивчення та вдосконалення.

Аналіз науково-методичної літератури з окресленого питання дає підставу для висновку про те, що професійна підготовка студентів спеціалізованих ВНЗ спрямована, передусім, на оволодіння визначеним обсягом теоретичних знань, практичних умінь і навичок, на підтримку необхідного стану здоров'я. Водночас не приділяється достатньої уваги цілеспрямованому формуванню в студентів спеціальної професійної працездатності, пов'язаної з достатнім розвитком психофізіологічних якостей.

У зв'язку з цим виникла необхідність на основі комплексного підходу розробити й обґрунтувати зміст занять із дисципліни “Фізичне виховання” з урахуванням специфіки майбутньої професії. Наукове обґрунтування змісту професійно-прикладної фізичної підготовки для всього періоду навчання студентів у галузі харчових технологій полягає в необхідності комплексного підходу до використання різноманітних форм, засобів і методів, за допомогою яких рівень розвитку професійно важливих якостей студентів до моменту закінчення ВНЗ відповідатиме необхідним параметрам.

Завдання дослідження:

1) дослідити рівень спеціальної працездатності студентів – випускників факультету харчових технологій;

2) визначити основні компоненти змісту професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів, які навчаються на факультеті харчових технологій.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, соціологічні методи (опитування, анкетування), методика оцінки спеціальної працездатності, методи математичної статистики.

Роботу виконано відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури й спорту на 2011–2015 рр. за темою 3.3. “Сучасні тенденції фізичної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів” Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту.

Дослідження проводили на базі Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького. У ньому брали участь 35 студентів – випускників факультету харчових технологій, 150 старшокурсників цього ж факультету, а також 21 викладач кафедр фізичного виховання вищих навчальних закладів м. Львова.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У результаті визначення рівня спеціальної працездатності студентів – випускників факультету харчових технологій – за шістьма показниками в процесі їхнього виконання протягом трьохгодинної праці середньої інтенсивності можна констатувати, що індивідуальні показники вирізняються високою варіативністю.

При цьому значний діапазон варіативності результатів виконання тестів відзначається за всіма показниками, що досліджувалися (табл. 1).

Згідно з оцінками експертів, які оцінювали якість виконаної трьохгодинної спеціальної роботи, лише один зі студентів-випускників виконав її на високому рівні.

Для визначення рівня спеціальної працездатності студентів, котрі навчаються на старших курсах факультету харчових технологій, викладачі кафедри проаналізували результати виконання професійної роботи в 150 осіб. Це дало підставу розподілити студентів на три групи за рівнем прояву спеціальної працездатності. При цьому в групу з високим рівнем працездатності увійшло 16,3 % від загальної кількості студентів, у групу із середнім рівнем – 34,6 %, із низьким – 49,1 %.

Таблиця 1

Показники спеціальної працездатності студентів – випускників факультету харчових технологій (ум. од.)

№ з/п	Показник	$x \pm Mx$	σ	Діапазон (min-max)
1	Кількість переглянутих рядків	186,0±11,7	76,7	89÷267
2	Кількість допущених помилок	6,5±0,5	2,5	2÷10
3	Кількість рядків : на 1 помилку	56,0±1,6	5,5	23÷83
4	Швидкість переробки інформації	3,5±0,2	0,4	2÷6
5	Показник асиметрії (КЧМС)	3,4±0,4	0,6	2÷4
6	Індекс спеціальної працездатності	69,0±1,4	4,8	30÷74

Примітка. КЧМС – критична частота миготінь світла

Отримані результати підтверджують, що спеціальна працездатність до виконання професійної праці в більшості студентів-випускників перебуває на низькому рівні й вимагає заходів із її розвитку та корекції.

Це збігається з думкою багатьох авторів [1; 3; 4; 6; 7] про те, що у вищих навчальних закладах існує реальна проблема вдосконалення професійно орієнтованої фізичної підготовки, спрямованої на забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до вибраної професійної діяльності.

Для визначення змісту професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів факультету харчових технологій проведено опитування викладачів фізичного виховання вищих навчальних закладів м. Львова. Усі респонденти одноставно підтвердили необхідність упровадження спеціально розроблених програм професійно орієнтованої фізичної підготовки з урахуванням специфіки майбутньої спеціальності випускників. Для цього викладачі (85,7%) вважають за необхідне налагодити протягом усього періоду навчання у вищих навчальних закладах фізкультурну освіту, головна мета якої – не тільки фізичне вдосконалення, й надбання необхідних рухових умінь і навичок, а також пов’язаних із ними рухових здібностей з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності.

У результаті аналізу науково-методичної літератури, анкетування студентів-випускників, проведення опитування викладачів кафедр фізичного виховання, власного досвіду роботи в цьому напрямі розроблено зміст професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів факультету харчових технологій, який уключав два блоки – фізкультурну освіту й професійно-прикладну фізичну підготовку.

Перший блок (теоретичний) мав на меті оволодіння знаннями, пов'язаними з особливостями професійної діяльності інженерів харчових технологій, професійними захворюваннями та їх профілактикою, методикою й організацією фізичної підготовки, контролем за рівнем розвитку фізичних якостей і працездатності, у тому числі й спеціальної працездатності тощо. Другий блок (практичний) уключав спеціальні програми з розвитку фізичних і психофізіологічних якостей, а також пов'язаних із ними рухових здібностей, набуття необхідних професійних та побутових рухових умінь і навичок, підвищення загальної й спеціальної витривалості.

Висновки. Професійна підготовка студентів повинна бути спрямована, передусім, на оволодіння визначеним обсягом теоретичних знань, практичних умінь і навичок, на підтримку необхідного стану здоров'я, а також на цілеспрямований розвиток професійної працездатності, пов'язаної з достатнім розвитком фізичних та психофізіологічних якостей. Достатній мінімум розвитку професійно важливих якостей і спеціальної працездатності повинен визначатися рівнем її значимості для забезпечення професійної готовності.

Аналіз рівня спеціальної працездатності студентів – випускників факультету харчових технологій – у процесі виконання роботи середньої інтенсивності свідчить про високу варіативність індивідуальних показників. При цьому в групу з високим рівнем працездатності увійшло 16,3 % від загальної кількості студентів, із середнім рівнем – 34,6 %, із низьким – 49,1 %. Отримані результати підтверджують, що кількісні та якісні показники спеціальної працездатності до виконання професійної праці в більшості студентів-випускників перебувають на низькому рівні й вимагають заходів із їх розвитку та корекції.

У результаті аналізу науково-методичної літератури, анкетування студентів-випускників, опитування викладачів кафедр фізичного виховання та власного досвіду роботи в цьому напрямі розроблено зміст професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів факультету харчових технологій, який уключав два блоки – фізкультурну освіту й професійно-прикладну фізичну підготовку.

Перспективи подальших досліджень. Передбачається розробка й обґрунтування ефективності робочої програми професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів, які навчаються на факультеті харчових технологій, а також вивчення впливу різних засобів і методів фізичної культури на розвиток та корекцію професійно важливих якостей студентів.

Список використаної літератури

1. Гордійчук С. Застосування нових технологій у фізичному вихованні студентів / С. Гордійчук // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2001. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 45–47.
2. Гумен В. Адаптація шейпінг-технологій до потреб фізичного виховання студенток вищих навчальних закладів / В. Гумен // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2003. – Вип. 7. – С. 303–306.
3. Гумен В. Вплив новітніх технологій на зацікавленість студенток до занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах / В. Гумен // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2004. – Вип. 8. – С. 104–110.
4. Зайцева Г. А. Оздоровительная аэробика в высших учебных заведениях // Г. А. Зайцева, О. А. Медведева. – М. : Физкультура и спорт, 2007. – 104 с.
5. Зарічанський О. А. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих закладів освіти I–II рівнів акредитації МВС України : автореф. дис.... канд. пед. наук / О. А. Зарічанський. – Т., 2002. – 18 с.
6. Круцевич Т. Физическое воспитание как социальное явление / Т. Круцевич, В. Петровский // Наука в олимпийском спорте. – 2001. – № 3. – С. 3–15.
7. Пилипей Л. П. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів [Текст] : монографія / Пилипей Л. П. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 312 с.
8. Подлесний О. І. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів у вузі / О. І. Подлесний // Наукові записки. – К. : Вид. дім “КМ Академія”, 1999. – Т. 9. – Ч. 2. – С. 282–284.

Анотації

У сучасних соціально-економічних умовах важливого значення набуває професійна підготовка студентів у ВНЗ. Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою трудової діяльності найбільш конкретно втілюється в професійно-прикладній фізичній підготовці. Завдання роботи – дослідження спеціальної працездатності студентів – випускників факультету харчових технологій – та визначення основних компонентів змісту професійно орієнтованої фізичної підготовки. Отримано кількісні та якісні показники спеціальної

працездатності до виконання професійної праці, які в більшості студентів перебувають на низькому рівні й вимагають заходів для їх розвитку та корекції. Розроблено зміст професійно орієнтованої фізичної підготовки студентів факультету харчових технологій, що складався з двох блоків – фізкультурної освіти й професійно-прикладної фізичної підготовки.

Ключові слова: професійно орієнтована фізична підготовка, студенти, факультет харчових технологій, спеціальна працездатність.

Богдан Семенов. Обоснование содержания профессионально ориентированной физической подготовки студентов факультета пищевых технологий. В современных социально-экономических условиях важное значение имеет профессиональная подготовка студентов в ВУЗах. Принцип органической связи физического воспитания с практикой трудовой деятельности наиболее конкретно воплощается в профессионально-прикладной физической подготовке. Задача работы – исследование специальной работоспособности студентов – выпускников факультета пищевых технологий – и определение основных компонентов содержания профессионально ориентированной физической подготовки. Получены количественные и качественные показатели специальной работоспособности к выполнению профессиональной работы, которые у большинства студентов находятся на низком уровне и требуют мероприятий по их развитию и коррекции. Разработано содержание профессионально ориентированной физической подготовки студентов факультета пищевых технологий, которое состояло из двух блоков – физкультурного образования и профессионально-прикладной физической подготовки.

Ключовые слова: профессионально ориентированная физическая подготовка, студенты, факультет пищевых технологий, специальная работоспособность.

Bohdan Semeniv. Grounding of the Grounding of Professionally Oriented Physical Preparation of Students From the Faculty of Food Technologies. Professional training of students in higher educational establishments is of great importance under the current socio-economic conditions. The principle of organic connection with the practice of physical education work most concretely embodied in professional-applied physical training. The object of the study included a special performance of students who graduated from the faculty of food technologies and identifying key components of content-oriented professional fitness. Received quantitative and qualitative indicators of specific performance of professional work that are quite low among majority of students and demand special measures for their development and correction. The content of professionally-oriented physical training of students of the faculty of food technology was developed which consisted of two parts: physical education and vocational and applied physical training.

Key words: vocational-oriented physical training, students, faculty of food technology, special performance.